

PLÁNOVÁNÍ, ORGANIZACE A VEDENÍ OBRANNÉ OPERACE V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Rozkaz ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikové roce 1988–1989 a Směrnice pro operační a mobilizační přípravu stanoví zaměřit pozornost velitelů a štábů na cílevědomé osvojování, rozpracování a důslednou realizaci požadavků, které vyplývají z obranného charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy. **Hlavní úsilí soustředit na zvyšování teoretických znalostí, odborné a praktické připravenosti k řešení otázek plánování, organizování a vedení obranných operací v počátečním období války s následným přechodem do protiútoků v podmínkách použití konvenčních i jaderných zbraní.**

Proto i tento článek je zaměřen na otázky přípravy, plánování a vedení obranné operace v počátečním období války s cílem přispět k prohloubení znalostí velitelů a štábů v těchto složitých a náročných podmínkách.

Státy NATO se nehodlají vzdát své teorie „odstrašení“. Kalkulují s použitím jaderných zbraní, a to jak v průběhu konfliktu, tak i v jeho počátečním období. Ve vojenskostrategické koncepci „pružné reakce“ i dalších se počítá s tím, že armády NATO použijí jaderné zbraně jako první. Přes trvalou prioritu příprav k vedení všobecné jaderné války počítá velení NATO stále více s možností delšího konvenčního konfliktu v Evropě.

Kvalitativní změny ve výzbroji a organizaci armád paktu mají v souladu se strategicko-operačním principem „úderu proti silám v hloubce“ zabezpečit současně ničení vojsk protivníka v přímém dotyku, druhých sledů a záloh, zabránit jim v přísunu k frontě, vytvořit předpoklady pro vedení úderů do boků a týlu hlavních uskupení vojsk a ovládnutí území států Varšavské smlouvy.

Tyto názory jsou v ostrém protikladu s vojenskou doktrínou členských států Varšavské smlouvy. Vycházejí z ní, jsou hlavním druhem operací k odrazení nepřátelské agrese obranné operace.

Proto je třeba, aby se velitelé a štáby důsledně zabývali otázkou přípravy a všestranného zabezpečení těchto operací.

Příprava soudobé obranné operace v počátečním období války je spojena s uskutečněním složitých a rozsáhlých opatření, prováděných předem **v míru, bezprostředně před zahájením války** (v období ohrožení) i v období **již zahájené agrese**.

Hlavními opatřeními přípravy obranné operace jsou:

- přijetí rozhodnutí pro operaci,
- stanovení úkolů vojskům,
- plánování operace,
- zaujetí obrany, vytvoření obranného uskupení a operační sestavy,
- organizace jaderného a palebného ničení nepřítele, protivzdušné, protitankové a protivýsadkové obrany,
- organizace součinnosti,
- ženijní budování obranného pásma,
- praktická činnost přípravy vojsk a štábů k plánované bojové činnosti,
- organizace a provádění politické práce i všech druhů zabezpečení,
- organizace velení vojskům,
- kontrola pohotovosti obrany a vojsk k vedení bojové činnosti a další opatření.

Charakter a doba trvání přípravy obranné operace v počátečním období války budou závislé na podmínkách situace a předpokládaném momentu přechodu nepřítele do útoku (zahájení agrese). Ve všech případech je nutné připravovat operaci v podmínkách trvalé pohotovosti vojsk k odražení, případně zmaření nenadálých úderů nepřítele za použití jak konvenčních, tak i jaderných zbraní.

Plánování prvních obranných operací má řadu **zvláštností**, které jsou podmíněny konkrétní vojenskopolitickou situací, názory pravděpodobného nepřítele na přípravu a zahájení ozbrojeného konfliktu, požadavky vlastní vojenské doktríny, strategie a operačního umění.

Hlavní faktory, které je zapotřebí zvažovat, respektovat je, a v tomto směru zaměřit přípravu operačních štábů, výstavbu i přípravu armády, jsou koncepce pravděpodobného nepřítele na zahájení a vedení války v Evropě, připravenost, materiální zabezpečení armády k odražení agrese nepřítele a požadavky operačního umění na organizaci obranné operace.

Myslím, že plánování a přípravu obranné operace v počátečním období války lze prakticky rozdělit do **dvou období**:

● **Plánování obranné operace je uskutečňováno v míru, předem, v plném rozsahu, v delším časovém období.** Proto mohou být realizována i vybraná opatření přípravy operace. Příslušné plány jsou zpracovávány postupně, plánování se zúčastňují přísně omezené počty hlavních funkcionářů.

Základ plánování obranné operace tvoří opatření k odrazení agrese nepřítele. Soudím, že mezi ně by měla být zahrnuta zejména tato **opatření**:

- zaměření úsilí průzkumu na včasné zjištění příprav nepřítele k agresi,
- skrytý, výběrovým způsobem postupně uskutečňovaný, přechod vojsk z mírového na válečný stav,
- předstížení nepřítele ve včasném rozvinutí hotovostních sil a prostředků průzkumu, úderných prostředků a prostředků radioelektronického boje,
- včasné vedení vstřícně odvetných úderů na nepřítele s cílem zničení objektů prvního pořadí, ničení a dezorganizace jeho velení,
- organizace operačního příkrytí státní hranice a rozvíjení vojsk,
- organizace spolehlivého spojení a velení vojskům.

● **Příprava obranné operace je vykonávána bezprostředně, v časově omezené lhůtě v období ohrožení.** Může to být období, kdy agrese má neodvratný charakter a jsou přijímána rozhodnutí k realizaci dříve zpracovaných plánů.

V tomto období mohou být prováděna následující **opatření**:

- jsou upřesňována rozhodnutí a plán obranné operace za účasti většího okruhu osob,
- příslušný velitel stanoví v plném rozsahu bojové úkoly útvarům a jednotkám,
- je organizována součinnost na všech stupních velení,
- vojska jsou uváděna do plné bojové pohotovosti,
- rozvíjí se systém velení vojskům,
- jsou dokončována opatření všech druhů zabezpečení,
- je uskutečňováno (nebo může být vykonáváno) částečné operační rozvíjení vojsk.

Nelze vyloučit ani podstatnou změnu situace oproti té, ze které příslušní funkcionáři vycházeli při plánování v době míru. Proto je zapotřebí počítat i s eventuality plánování operace od počátku. V tomto případě je zapojen do plánování štáb v plném rozsahu a je výhodné použít (z hlediska krátkosti času) souběžnou metodu.

Nelze vyloučit možnost vzniku situace, kdy se nepodaří úplně dokončit bezprostřední přípravu obranné operace a **budeme nuceni ji zahájit a vést ve zvláště složitých podmínkách, v důsledku nenadálé agrese nepřítele.** Činnost bude zahajována na signál bez předcházejících postupných opatření.

Je nutné v těchto podmínkách počítat s tím, že v počátečním období války budou z různých důvodů plněna některá **opatření**, zejména:

- v důsledku činnosti nepřítele budou upřesňovány úkoly podřízeným,
- může probíhat dokončování mobilizačního a operačního rozvíjení vojsk,
- budou zakončována opatření všestranného zabezpečení operace a řada dalších úkolů, jejichž realizace nebyla splněna do zahájení agrese nebo v důsledku vzniklé situace je nutné a potřebné přijímat a urychleně realizovat nová opatření k přípravě obranné operace.

Jsem toho názoru, že by velitelé a štáby měli vždy počítat s tzv. „hotovostní variantou“, která by obsahovala rozpracovaná opatření pohotovosti vojsk k odražení nenadálého napadení nepřítele na základě plánu obranné operace. V souladu s tímto plánem pak vytvářet uskupení vojsk již v míru, organizovat hotovostní službu palebných a úderných i zabezpečujících prostředků, rozvinutí systému bojového velení vojskům.

Příprava obranné operace k odražení nepřátelské agrese v počátečním období války **vyžaduje** od velitelů a štábů, aby v průběhu organizace operace nejen upravovali, upřesňovali v míru zpracovanou dokumentaci na základě konkrétní situace a činnosti nepřítele, ale také hlavní pozornost věnovali podrobné přípravě boje, zejména překrytí státní hranice, včetně dokončení mobilizace, zaujetí operační sestavy v obraně, jejímu budování a dalším úkolům, které souvisejí s přípravou operace.

Zvláštní pozornost zasluhuje včasná realizace opatření operační přípravy státního území, mobilizační a operační rozvinutí vojsk.

Proto další z úkolů Rozkazu ministra národní obrany pro přípravu vojsk Československé lidové armády ve výcvikovém roce 1988–1989 zdůrazňuje zvlášť pozorně a detailně rozpracovávat obranné úkoly k odražení agrese, dosáhnout, aby přijatá rozhodnutí a plány vycházely z konkrétní situace a podmínek.

Jako nejefektivnější je **důsledná příprava orgánů velení v míru k všestrannému zabezpečení obranné operace v počátečním období války v době bezprostředního zahájení agrese nepřítelem.**

Je žádoucí, aby **příprava umožňovala:**

- konkrétní řízení uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti a použití svazků i útvarů po dosažení plné bojové pohotovosti,
- organizování jednotlivých etap stmelení vojsk po zmobilizování,
- komplexní řízení operačního, speciálně technického, týlového zabezpečení operace,
- organizování pořádkové služby v operačním prostoru (na teritoriu),
- řízení přesunů a velení vojskům při zaujímání operační sestavy,
- organizování zaujetí, případně zesílení překrytí státní hranice k zabezpečení dokončení mobilizace a operačního rozvinutí vojsk,
- uskutečňování rekognoskace a organizace součinnosti v terénu na všech stupních velení,
- řízení ženijního budování obrany, zodolnění míst velení a objektů k ochraně vojsk.

Obsah a metody práce velitele a ostatních orgánů velení budou při organizaci operace podmíněny charakterem stanovených úkolů, podmínkami přechodu vojsk do obrany, dobou pro přípravu operace, sladěností a přípravou velitelských kádřů.

Odlišné podmínky pro přijetí rozhodnutí budou při přípravě operace v míru a v průběhu bojové činnosti. Jestliže v **prvním případě** se práce na rozhodnutí zú-

častňuje jen omezený počet funkcionářů a situace je analyzována na základě informací získaných v míru a jsou předány její možné změny při zahájení operace, **ve druhém případě** nebude zpravidla třeba najednou shromáždit všechny výchozí informace jako dříve, neboť štáb bude trvale informovat velitele o situaci a o změnách, které nastaly v podmínkách vedení operace.

Ovšem v plánu obranné operace k odrazení nepřátelské agrese, kde jsou zakotveny neměnné a proměnné údaje, které vyžadují bezprostřední upřesnění v období zahájení války, musí mít velitelé i štáby na paměti a **procvičovat v operační přípravě** takové skutečnosti, jakými jsou např.:

- vytváření nejvýhodnějšího uskupení a operační sestavy oprostěných od schematu, šablonovitosti a jednostranného řešení,
- manévry silami a prostředky v konkrétní operační sestavě ve variantách, zdůvodněný všestrannými propočty a kalkulacemi a vojsky splnitelný,
- reálnost zaujetí obranných postavení a pásem z hlediska stanovených lhůt a norem,
- činnost na čarách zasazení, prověrku os přesunu na základě operační situace,
- ničení vysazených operačních (taktických) výsadek nepřítele a jeho aeromobilních vojsk ve složité situaci vedení těžkých a urputných bojů v obranném pásmu.

K upřesnění rozhodnutí přijatého na mapě je účelné, aby velitel armády (frontu) provedl rekognoskaci v terénu. Podle mého názoru by **obsahem a náplní činnosti při rekognoskaci** mělo být studium a upřesnění:

- pravděpodobných výchozích prostorů (čar rozvinutí) a směrů útoku úderných uskupení nepřítele, především nejdůležitějších tankových směrů,
- prostorů terénu, od jejichž udržení bude závislá celková pevnost a odolnost obrany,
- průběhu předního okraje obrany jak zabezpečovacího pásma, tak hlavního pásma obrany,
- předního okraje druhého pásma obrany, armádního pásma obrany a frontových obranných čar,
- způsobu rozvinování vojsk prvního sledu v případě jejich přesunu z míst dislokace a z prostorů cvičení přímo do obrany,
- obranných pásem (prostorů soustředění) druhých sledů a záloh, os přesunů, čar rozvinutí a směrů protiúderů,
- úkolů vojsk,
- opatření k zabezpečení boků a styku,
- charakteru, poslušnosti a lhůt ženijního budování terénu,
- rozmístění míst velení a podle potřeby i dalších otázek.

V terénu je rovněž účelné organizovat **součinnost** k rozhodujícím otázkám a prověřit organizaci obrany v souladu s přijatým rozhodnutím a stanovenými úkoly vojskům.

Přijetí rozhodnutí pro operaci bylo vždy velkým uměním. V podmínkách použití nových bojových prostředků, vysoce přesných zbraní je třeba, aby rozhodnutí i plán operace byly nejen správné, ale i optimální, aby zabezpečovaly nejefektivnější použití sil a prostředků. K tomu je zapotřebí promýšlet různé varianty činnosti a zvolit takové, které zabezpečí dosažení úspěchu v nejkratší době a s minimální spotřebou prostředků.

Řízení činnosti vojsk musí zabezpečovat splnění řady závažných úkolů, aby samotné vedení obranné operace v počátečním období války k odrazení agrese nepřítele bylo organizované a zabezpečilo splnění stanovených cílů operace.

Je nutné, aby velitelé a štáby řešili souběžně řadu složitých úkolů. Jde zejména o:

- sledování a vyhodnocování vytváření a činnosti hlavních uskupení nepřítele,
- trvalý přehled o stavu a činnosti vlastních vojsk,
- narůstání bojové síly vlastních svazků a útvarů, upřesňování plánu skrytého přechodu vojsk z mírového na válečný stav, a to na základě vyhodnocení možného způsobu a doby zahájení války, směrnic a nařízení nadřízeného stupně velení,
- pokračování v řízení mobilizačního rozvinování vojsk,
- organizování a řízení příkrytí státní hranice a zaujetí obrany celé operační sestavy,
- trvalé zabezpečování vysoké bojové pohotovosti vojsk, především jejich připravenosti k včasnému rozvinutí,
- organizování odrazení vzdušných úderů nepřítele, ničení objektů prvního pořadí, účast v protivzdušné operaci,
- řízení boje proti nepřátelské ideologické diverzi, upevňování kázně vojsk a organizování pořádkové služby,
- aktivní opatření k ideologickému působení na vojska i civilní obyvatelstvo nepřítele,
- organizování všestranného zabezpečení vojsk a systému velení,
- opatření operační a bojové přípravy v rámci bojového stmelování nových štábů, svazků a útvarů.

To vše v souhrnu vytváří pro velitele a štáby podmínky pro úspěšné odrazení agrese nepřítele při vedení obranné operace v počátečním období války.

Obranná operace v počátečním období války může být zahájena po splnění všech opatření, kdy vojska jsou v pohotovosti k odrazení agrese nepřítele nebo za situace **nedokončení všech opatření,** které může být rozdílné v závislosti na řadě faktorů.

Do jaké míry se podaří zrealizovat zpracované plány, bude záviset na čase a ten na včasné a věrohodné zhodnocení nepřítele a rozpoznání jeho příprav k zahájení agrese.

Obranná operace v počátečním období války může být zahájena a vedena za použití pouze konvenčních nebo i za použití jaderných zbraní. V každém případě je žádoucí, aby vojska byla připravena vést vstřícně odvetný úder a zúčastnit se protivzdušné operace.

Je zapotřebí předpokládat, že kromě úporné obrany obsazených obranných postavení a pásem bude mít nejdůležitější úlohu při úspěšném vedení obranné operace **přehled o situaci**. Rychlý a přesný přehled velitelů a štábů o síle nepřítele, směrech útoku a o situaci podřízených vojsk je základním předpokladem pro reálná upřesnění plánů a správná rozhodnutí.

Je nutné vycházet z toho, že první úder nepřítele, zvláště pokud nebude veden všemi silami a prostředky (s cílem utajení zahájení agrese a dosažení překvapení) bude soustředěn především na dezorganizaci našeho velení. Proto přijatá rozhodnutí, která neodpovídají situaci nebo je není možné doručit vojskům, mohou mít nedozírné následky. I z toho důvodu bude třeba za prvořadý úkol při zahájení operace považovat **udržení akceschopnosti a obnovu spojovací soustavy a míst velení**.

Úspěšné vedení obranné operace a její řízení v počátečním období války je nemyslitelné bez nepřetržitého **všestranného zabezpečení**. Všechna opatření průzkumu, radioelektronického boje, ochrany proti zbraním hromadného ničení, operačního maskování, ženiijního, chemického, výzbrojního a technického, materiálního a zdravotnického, hydrometeorologického i topograficko-geodetického zabezpečení musí být usměrněna k plnění hlavních úkolů v daném období obranné operace a k zabezpečení činnosti těch vojsk, která plní rozhodující úkol.

Splněním všech opatření, dokonalou přípravou velitelů a štábů v míru, procvičováním modelů pravděpodobných složitých situací můžeme přispět ke splnění úkolu Rozkazu ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikové roce 1988–1989, abychom pozorným a detailním rozpracováním obranných úkolů k odražení agrese **nedopustili od samého počátku hluboké obsazení vlastního území a byli schopni v krátké době vytvořit podmínky pro přechod do protiútku**.